

COP29 AZƏRBAYCANIN NÜFUZUNA VƏ BEYNƏLXALQ İMİCİNƏ YÜKSƏK TƏSİR GÖSTƏRDİ

RƏBİYYƏ SADIQZADƏ

*Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında
Dövlət İdarəçilik Akademiyası**E-mail: rbiyy84@gmail.com*

Giriş

Azərbaycan regionda da yaşıl siyasətə ən çox dəstək verən qabaqcıl ölkələrdəndir. Belə ki, bərpaolunan enerji mənbələrinin yaradılması və saylarının artırılması istiqamətində uğurlu işlərə imza atılmışdır. İşğaldan azad olunan ərazilərimizdə bərpaolunan enerji layihələrinə artıq start verilmişdir. Prezident İlham Əliyev azad edilmiş əraziləri “yaşıl enerji” zonası elan etmişdir. Bu ərazilərin enerji potensiallarının 2050-ci ilə qədər daha da artırılması nəzərdə tutulur. Sözügedən bu hadisələr dünya ictimaiyyətinin də maraq obyektindədir.

COP29-un ölkəmizdə keçirilməsi Azərbaycanın ekoloji məsələlərin həllində maraqlı olduğunu göstərməsilə yanaşı, eyni zamanda, uğurlu dövlət siyasətimizin olmasını da sübut edir. COP29 konfransına ev sahibliyini Azərbaycan üçün 2024-cü ilin ən mühüm hadisəsi və ölkənin yaşıl iqtisadiyyata keçid strategiyasının məntiqi davamı kimi qiymətləndirmək olar [3]. Belə ki, burada iqlim məsələləri ilə bağlı Azərbaycan dövlətinin öz xüsusi proqramı da mövcuddur. Dövlət proqramında strateji enerji sahələrinin spesifik və vəhdətli inkişafı nəzərdə tutulur. Spesifiklik hər bir belə sahənin inkişafını, vəhdət isə onların bir-birindən asılı olan inkişafını, yəni inkişaf proporsiyalarını ifadə etmiş olur [9, s.21.]. Proqramda toxunulan mövzular COP-a aid bir çox məsələlərdə özünü göstərir. Buradan da aydın görürük ki, iqlim sahəsinə Azərbaycan dövləti yüksək səviyyədə dəstək olur.

1.1 COP29-da Azərbaycan dünyanın diqqətində

Qeyd etmək lazımdır ki, dünyada qlobal iqlim dəyişikliyi ilə bağlı ən mühüm qərarlar məhz BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasına üzv ölkələrin konfranslarında (COP) qəbul edilir [2]. COP-un qlobal əhəmiyyətli tədbir olması və onun 29-cu sessiyasının məhz Azərbaycanda keçirilməsi Azərbaycanın beynəlxalq imicinə də müsbət təsir etdi. Azərbaycan bu tədbirə yüksək standartlara uyğun şəkildə hazırlaşaraq hər zaman olduğu kimi müsbət gözləntiləri doğrultdu.

Belə ki, bu tədbir vasitəsilə dünyaya bir çox

məqamlar çatdırıldı. Potensial neft-qaz ehtiyatlarına malik bir ölkə olmasına baxmayaraq, hər zaman Azərbaycan “yaşıl siyasət”ə dəstək verən ölkələrdən biri olmuşdur. Nümunələrdən biri: Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin 21 oktyabr 2004-cü ildə təsdiq etdiyi “Azərbaycan Respublikasında alternativ və bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadə olunması üzrə Dövlət Proqramı” və 2009-cu ildə Alternativ və bərpa olunan Enerji Mənbələri üzrə Dövlət Agentliyinin yaradılması bu istiqamətdə aparılan əsas işlərdəndir [1, s.11]. Bu cəhət də təbii olaraq, dünya ictimaiyyətinin ölkəmizə etibarını yüksəldir. COP29-un Azərbaycanda keçirilməsinin bir digər əhəmiyyətli səbəbi isə, dünyanın Azərbaycanın apardığı siyasətə dəstək verməsindən irəli gəlir.

Bakıda noyabrın 11- dən 22-nə qədər davam etmiş konfranslarda həm inkişaf etmiş ölkələr, həm də inkişaf etməkdə olan ölkələrin iştirakçılığı ilə onların hər birinin üzləşdiyi iqlim dəyişikliklərinin təsirlərinin, karbon qazının (CO₂) miqdarının azaldılması üzrə müzakirələr aparılmışdır. Hesab olunur ki, atmosfərə atılan karbon qazı emissiyaları qlobal istiləşməyə, iqlim dəyişikliklərinə gətirib çıxarır və buna görə də bunları dayandırmaq üçün beynəlxalq əməkdaşlığa ehtiyac var [4]. İştirakçı ölkələr iqlim böhranlarının həlli üzrə üzərlərinə düşən öhdəlikləri müəyyən şəkildə təhlil edərək ekoloji problemlərin gətirdiyi fəsadların azaldılması üçün plan və təkliflər irəli sürərək bu əməkdaşlığa öz töhfələrini verməyə çalışdılar.

Beləliklə, kollektiv fəaliyyət və qarşılıqlı razılaşmalar əsasında bu sahədə birgə əməkdaşlıq əlaqələri genişlənən aspektdə irəliləyir. Bu əməkdaşlıqlar gələcək dünya üçün vacib addımların təməlini təşkil edir. İqlim problemlərinin həlli bu vasitə ilə dövlətlərarası vahid hədəfə çevrilmişdir. Çünki iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə üçün dövlətlərin birgə səyi lazımdır. İnsan fəaliyyətləri nəticəsində yaranmış bu ekoloji böhranlar bütün dünya üçün potensial təhdid imkanı daşıyır.

Dünya ölkələrinin yaşıl enerjiyə keçid etmələri və buna yüksək səviyyədə təşəbbüs göstərmələri

dünyada mövcud enerji sistemini şaxələnən enerji sistemə çevirir. Yaşıl enerjiyə transformasiya etmək ölkələrin inklüziv şəkildə enerji ehtiyaclarına olan tələbləri də qarşılıyır. Bu məsələ ayrı-ayrılıqda ölkələrin milli siyasətlərində də yer alıb.

Aparılan siyasətlərdə iqlim böhranları ilə mübarizə ilk sıralarda olduğu üçün məsələyə beynəlxalq münasibətin yaranması heç də təsadüfi deyil. “Yaşıl siyasət” ilə struktiv şəkildə “yaşıl dünya”ya doğru irəliləmək dünyanın qarşıya qoyduğu öhdəlikdir.

1.2 COP29-da beynəlxalq sülhə də çağırış

Azərbaycan COP29-a ev sahibi olan ölkə kimi ekoloji böhranın yaratdığı fəsadların həlli istiqamətində ölkələrin göstərdiyi həmrəyliyə də yüksək qiymət verir. Həmçinin, Azərbaycan konfransda yeni iqlim maliyyəsi hədəfi üzrə müzakirələrdə mümkün olduğu qədər tərəf ölkələri fikir ayrılıqlarını aradan qaldırmağa, daha optimal mövqə tutmağa və kompleks fəaliyyətə çağırırdı.

Azərbaycanın COP29-a ev sahibliyi zamanı əsas diqqət yetirdiyi digər bir prioritet məsələ də beynəlxalq sülh və təhlükəsizliyi təmin etmək və onu qorumaqdır. Bu, COP konfranslarında artıq ilk hadisələrdir. Prezident İlham Əliyevin tapşırığı əsasında sülhə dair çağırışlar konfransın formatında öz yerini tutaraq lazımi mesajlar ötürülmüşdür.

Azərbaycan hər zaman sülhün təminatçısı olmuşdur. Beynəlxalq hüquq və ədalət prinsipləri ilə öz xarici siyasətini qurmuş və bu istiqamətdə də davam etdirmişdir. Sülhün həm regionda, həm də dünyada qorunması üçün Azərbaycan daim öz dəstəyini göstərir. Bu istiqamətdə ölkələrarası əməkdaşlığın artırılmasında dövlətimiz öz tərəfdaşlıq prinsiplərinə də sadıqdır. Belə ki, Azərbaycan region dövlətləri ilə qonşuluq münasibətlərinin müsbət fazada irəliləməsində və təhlükəsiz vəziyyətdə iqtisadi-ticarət əlaqələrinin genişlənməsində, həmçinin sülh və əmin-amanlıq şəraitində mədəni əlaqələrin inkişafında da maraqlıdır. Biz bunu Azərbaycanın xarici siyasətində açıq şəkildə görə bilirik.

Azərbaycan multikultural və tolerant bir ölkə olduğuna görə digər xalqların tarixi irsinin qorunması və tanınmasına da hörmətlə yanaşır. Bu xüsusiyyət Azərbaycanın bir dövlət kimi dünya çapında öz layiqli yerinin olmasına səbəb olmuşdur. Sadəcə bu faktor belə Azərbaycanın COP29-a ev sahibi olmasına yetərlidir.

2.1 COP29-un mötəbər ev sahibi Azərbaycan

Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə güclü mövqelərə sahib olmasını, dünya dövlətlərinin ölkəmizə olan böyük hörmətini dövlətimizin apardığı uğurlu xarici siyasətin və haqlı mövqeyimizin sayəsində qazanmışıq. Müstəqil siyasətimiz, prinsipial dəyərlərimiz, beynəlxalq hüquqa bağlılığımız və öz sözümüzə sadıqlığımız bizə beynəlxalq aləmdə söz sahibi olmağımıza imkan yaratdı.

Eyni zamanda, ölkəmizin ərazi suverenliyinin bərpa edilməsi də Azərbaycana olan hörməti artırdı. Bu hörməti biz onda görürük ki, antiterror əməliyyatlarından 2 ay yarım sonra COP29-un Azərbaycanda keçirilməsi qərarı qəbul edilmişdir. Aydın məsələdir ki, dünya ictimaiyyətinin Azərbaycana bu dərəcədə yüksək səviyyədə olan hörmət və etimadı Azərbaycanın böyük uğurudur. Bu uğur illərlə sürən siyasi əməyin nəticəsidir.

Bakıda COP29-un keçirilməsi beynəlxalq aləmin bütün üzvlərinin yekdil razılığı əsasında baş tutmuşdur. Bu da beynəlxalq aləmdə nüfuzumuzun böyük olmasına daha bir gözəl nümunədir. Baxmayaraq ki, antiterror əməliyyatlarından sonra bəzi qərb ölkələri Azərbaycana qarşı əsaslı olmayan ittihamlar irəli sürmüşdü, ancaq bu ittihamlar əlbəttə ki, özünü doğrultmadı. Azərbaycanın beynəlxalq nüfuzu qarşısında bu ittihamlar öz əhəmiyyətini itirdi. Çünki Azərbaycan heç bir beynəlxalq hüquqa zidd bir addım atmamışdır, əksinə beynəlxalq hüququn tələblərini özü təkbaşına yerinə yetirmişdir.

Bu bizim humanist mövqeyimizdən irəli gəlir. Azərbaycanın humanist mövqeyi bəzi qərb ölkələrində qıcıq yaratsa da, məqsədimizi reallaşdırmağımıza əngəl ola bilmədi. Həmin qüvvələr artıq bu vəziyyətlə barışmalı olduqlarını qəbul etməlidir. Azərbaycanın suverenliyinə hörmətlə yanaşmalı və əsassız ittihamlarından əl çəkməlidirlər. Bu, sadəcə onların xeyrinə bir addım olacaq.

Çünki regionda və dünyada beynəlxalq layihələrin həyata keçirilməsində Azərbaycan önəmli partnyordur. Bu əməkdaşlıq xüsusilə ölkələrarası etimad üzərində qurulduğu üçün bu qədər əhəmiyyətlidir. Azərbaycan da qazandığı etimadı hər zaman doğrultduğu üçün bu məsələdə özünü bir daha təsdiq etmişdir.

Bu günə qədər Azərbaycanın üzərinə düşən məsuliyyətlər böyük olmuşdur. Lakin hər zaman ölkəmiz buna həssas yanaşmış və məsələyə lazımi diqqəti göstərmişdir. Bu faktor da beynəlxalq aləmin Azərbaycana olan inamını daha da artırmışdır.

Beynəlxalq aləm dedikdə, əlbəttə ki, bütün dünya ölkələri nəzərdə tutulur. Beynəlxalq aləmin etimadını COP29-un Bakıda keçirilməsi qərarından qabaq Azərbaycanın “Qoşulmama Hərəkətinə” 4 il boyunca rəhbərlik etməsində də aydın olaraq görə bilərik. 120 ölkənin dəstəyi nəticəsində rəhbərliyimiz qəbul edilmişdir. Bu, böyük nailiyyətdir.

2.2 Yeni nizam və yeni hədəflər

Dünya artıq yeni bir dövrə qədəm qoyur. Yeni bir dünya nizamı yaranır. Azərbaycan isə yeni dünya sistemində böyük önəmə sahib ölkələrdəndir. Dünya problemlərinin həllində daha yaxından iştirak etməsi ölkəmizi önəmli aktora çevirmişdir. Bu problemlərdən biri və ən böyüyü olan ekoloji böhranların həllinə yönələn COP konfranslarının bu il Bakıda keçirilməsi dünyanın bütün diqqətini bura cəmlədi. COP29-un keçirilməsi zamanı Bakı dünyanın mərkəzinə çevrildi. Bu mərkəzdən bəşəriyyətə global əhəmiyyətli çağırışlar edildi.

Nəzərə alsaq ki, ölkələrin təmsilçiliyi baxımından miqyasca böyük olan COP29 ən əhəmiyyətli tədbirlərdən olduğu üçün bu çağırışlar da vacib önəm daşıyır. Məhz buna görə Bakıdan dünyaya göndərilən mesajlar mütləq şəkildə beynəlxalq ictimaiyyətə maraqlıdır. Yeni bir dünya nizamının yarandığı bu dövrdə həmin çağırışlara biganə qalmaq mümkün deyil. Burada dünyanı maraqlandıran “yaşıl enerji” ilə bağlı müzakirələr ön planda oldu və onun növlərinin artırılması istiqamətində dövlətlər öz rollarını müəyyən etdilər.

Azərbaycan öz çoxvektorlu və pragmatik enerji siyasətində “yaşıl enerji” məsələsini mərkəzi hədəf kimi müəyyən etmişdir. Eyni zamanda, Azərbaycanın siyasi gündəliyində yer alan “yaşıl enerji” məsələsinin dünya bazarına inteqrasiyası bizim enerji siyasətimizin əsas prioritetidir. Bu bir reallıqdır ki, Azərbaycan “yaşıl enerji” vasitəsilə dünya ekologiyasına töhfə verəcəkdir.

Nəticə

Azərbaycan öz prizmasından ekoloji məsələlərin həllini sadəcə sözdə deyil, əməldə də göstərməyin, artıq hərəkətə keçməyin vacib olduğunu nümayiş etdirir. Həmçinin, Azərbaycan mövcud ekosistemlər arasında işbirliyinin önəmini, davam etdirilməsi vacib səylərin sayının artırılmasını və bunun sadəcə dövlətlər tərəfindən deyil, dünya cəmiyyətləri tərəfindən dəstəklənməsi lazım bir məsələ olduğunu qeyd edir.

Bu problemləri yalnız birgə fəaliyyətlər nəticəsində həll etmək mümkündür. Azərbaycanın da COP29 vasitəsilə dünyaya çatdırmaq istədiyi mesaj da bu idi. Dünyanın bu gün üzləşdiyi təhlükəli vəziyyət digər təhlükələr kimi deyil. Çox daha fərqlidir. Ekoloji balansın normal vəziyyətə qaytarılması, iqlim təhdidlərinin aradan qaldırılması dünya ölkələrinin ali məqsədi olmalıdır.

Bu işdə xalqımız dövlətimizin yanındadır. Hər birimiz iqlim böhranlarının həllində maraqlı olmalıyıq. Belə ki, digər dünya dövlətləri və cəmiyyətləri ilə bu sahədə kommunikasiyaların qurulmasını, vacib hədəflərin müəyyənəşdirilməsini və praktiki fəaliyyətlərin reallaşmasını yüksək dəyərləndirmək və bu məsələyə düzgün qiymət vermək lazımdır. Çünki burada qazanılan uğur hər birimizin, dünyanın uğuru olacaqdır.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ YANINDA STRATEJİ ARAŞDIRMALAR MƏRKƏZİ- YAŞIL İNKİŞAF: ENERJİ SƏMƏRƏLİLİYİ VƏ ALTERNATİV MƏNBƏLƏR-Bakı-2014
2. <https://apa.az/cop29/cop-abs-in-basciliq-etdiyi-olkeler-qrupu-iqlim-deyisikliyi-ile-bagli-mesuliyyeti-digerlerinin-uzerine-atir-tehlil-828535>
3. https://azertag.az/xeber/cop_nedir_ve_cop29_a_ev_sahibliyi_azerbaycana_ne_verecek-2875693
4. <https://www.bbc.com/azeri/articles/cpr3vgv-5r95o.amp>
5. <https://cop29.az/az/home>
6. <https://cop29.az/az/home>
7. <https://eco.gov.az/az/nazirlik/xeber?newsID=20466>
8. <https://ereforms.gov.az/az/media/xeberler/cop29-azerbaycanin-iqtisadi-imkanlarini-daha-yaxindan-teqdim-etmeye-serait-yaradacaq-956>
9. A.S.İsayev, M.C.Ataşiyev, R.Ə.Teymurova Azərbaycan Respublikasının yanacaq-enerji Kompleksinin inkişafı üzrə dövlət proqramından İrəli gələn elmi-əməli fəaliyyət vəzifələri-“Bakı-Azər-nəşr”-2011
10. <https://report.az/amp/cop29/ilham-eliyev-bakı-cop-tedbiri-en-mohtesem-cop-lardan-biri-kimi-tarixe-dusecek/>
11. <https://unfccc.int/cop29>
12. <https://www.un.org/en/climatechange/cop29>

Xülasə

Azərbaycan bu il qlobal əhəmiyyətli COP29 konfransına ev sahibliyi etdi. Bu konfrans Azərbaycanda keçirilən həm beynəlxalq əhəmiyyətli səviyyəsinə görə, həm də iştirakçı miqyasına görə ən böyük tədbirdir. COP-un əsas diqqət mərkəzində olan məsələlər iqlim böhranları və onların həll yolları, bərpa olunan enerjiyə keçid və “Yaşıl siyasət”dir. Belə ki, 2024-cü il Azərbaycanda “Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili” elan olunub [8]. Bu, Azərbaycanın qlobal problemlərə həssas yanaşdığının, eləcə də, dünya siyasətinə inteqrasiyasının, habelə, ekoloji məsələlərin həllinə verdiyi dəstəyin göstəricisidir.

Açar sözlər: *“yaşıl siyasət”; bərpaolunan enerji; iqlim böhranı; sülh və təhlükəsizlik; Azərbaycan etibarlı tərəfdaş kimi.*

COP29 had a great impact on Azerbaijan's reputation and international image

SUMMARY

Azerbaijan hosted the COP29 conference of global importance this year. This conference is the largest event held in Azerbaijan both in terms of its international importance and in terms of the number of participants. The main focus issues of COP are climate crises and their solutions, transition to renewable energy and “Green policy”. Thus, 2024 was declared the “Year of Solidarity for a Green World” in Azerbaijan. This is an indicator of Azerbaijan's sensitive approach to global problems, its integration into world politics, and its support for solving environmental problems.

Keywords: *green policy; renewable energy; climate crisis; peace and security; Azerbaijan as a reliable partner.*

COP29 оказала большое влияние на репутацию и международный имидж

Азербайджана

РЕЗЮМЕ

В этом году в Азербайджане прошла глобальная конференция COP29. Данная конференция является крупнейшим мероприятием, проводимым в Азербайджане, как по своему международному значению, так и по количеству участников. Основные вопросы, находящиеся в центре внимания COP, — это климатические кризисы и

их решения, переход на возобновляемые источники энергии и «зеленая политика». Так, 2024 год объявлен в Азербайджане «Годом солидарности зеленого мира». Это показатель чуткого подхода Азербайджана к глобальным проблемам, его интеграции в мировую политику и поддержки решения экологических проблем.

Ключевые слова: *зеленая политика; возобновляемая энергия; климатический кризис; мир и безопасность; Азербайджан как надежный партнер.*